

לעילוי נשמת

אאמו"ר הגאון רבי דב בן רבי זלמן זללה"ה

נלב"ע כב שבט תשפ"ד

אמי מורתי הצדקנית מרת שיינא בת רבי ישראל שלום ע"ה

נלב"ע יד סיון תשע"א

פרשת ראה מברכין אלול תשפ"ח
שנה ט"ו

גליון תר"ט - 609

דברי ישר

לקוטים, מוסרים ופרפראות בפשט ובדרש
 בפרשת השבוע ובענייני דיומא

בהוצאת מכון דברי ישר

בית ישר

שלא יכוון בשפיכה לכשפים

לא תאכלנו על הארץ

תשפכנו כמים יב כד

כתב הרלב"ג כי הדגישה התורה שהשפיכה תהיה כמים, שלא יכוון בשפיכתו על הארץ לדבר מהדברים שהיו מכוונים בו המכשפים ומה שידמה להם, אך יהיה לבו בשפכו אותו על הארץ כאלו שופך שם מים.

שלא להצניע הדם

לא תאכלנו על הארץ

תשפכנו כמים יב כד

הספורנו אומר שמלשון הכתוב המצוה שפיכת הדם למדנו שצריך לגרום לדם שלא יהיה ראוי לאכילה ושלא יצניע הדם כמו שמצניעים היין והשמן ושאר משקין לאכילה ושתיה.

[אמנם בפסחים כב. דרשו להיפך - מה מים מותרים בהנאה אף דם מותר בהנאה. ואולי כוונתו שלא יצניענו באופן שיכול לבוא לידי תקלה. ויל"ע].

שהדם יהיה חשוב בעיניך כמים זכים

לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים

פי תעשה הישר בעיני ה' יב כד-כה

וזה מלשון הכתב והקבלה, תשפכנו כמים - כשתמנע מלאכל ובשביל כך תשפכנו, לא תהיה שפיכה זו בעיניך כשופך דבר נמאס ושאין חפץ לאדם באכילתם, אלא יהיה בעיניך כמים זכים וטהורים שהם חיים לעולם, ואילו היה תלוי בדעתך היית אוכל אותו כמו שמתהנים מן המים, אבל מניעת האכילה לא תהיה כי אם צוויו יתברך למנוע אותנו ממנו, וכמאמרם ז"ל אל יאמר אדם אי אפשר בבשר חזיר אבל יאמר אפשר ואבי שבשמים גזר עלי, וזהו שסיים פי תעשה הישר בעיני ה', רצה לומר כאשר תמנע מלאכול לא יהיה כמאס בו, כי אם לעשות רצון ה' וכפי הישר בעיניו.

[ומצאתי שכבר קדמו במעין הדברים בדרשות ופירושי רבינו יונה על התורה מהדורת ר"ש ירושלמי תש"מ מכת"י]

הצורך בהתחזקות להמנע מאכילת דם

רק חזק לבליתי אכל הדם יב כג

רש"י הביא מחלוקת תנאים בספרי וזה לשונו: ממה שנאמר: חזק, אתה למד שהיו שטופין בדם לאוכלו, לפיכך הוצרך לומר: חזק, דברי ר' יהודה.
 ר' שמעון בן עזאי אומר: לא בא אלא להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק במצות: אם הדם שהוא קל לשמור ממנו, שאין אדם מתאוה לו, הוצרך לחזק באזהרתו, קל וחומר לשאר מצות ע"כ.

לפי ר"י החיזוק נאמר בגלל אותו הדור שהיו צריכים להתחזק בגלל שהיו שטופין בזה, ולפי רשב"ע זה לימוד לדורות, ללמדנו שהיצר מסיתו לאדם להעבירו על דעת קונו, לכן אפילו מצוות קלות צריכים חיזוק, ק"ו לשאר מצוות שאדם מתאוה להם שפתי חכמים.

הרשב"ם ורבי יוסף בכור שור כתבו מאחר שהדם בלוע בבשר צריך להתחזק ולהוציאו משם, ולכן אמר חזק.

הרמב"ן בפסוק כב מבאר כי היו צריכים להתחזק להמנע מאכילת הדם כי במצרים היו מתחברים על ידו לשדים והיו מתנבאים על ידם ומגידים להם עתידות, ובא הכתוב לומר

שאם ישמע מאוכלי הדם דבר עתיד, ובא האות והמופת כאשר אמרו אוכלי הדם, אל יפתה לבבו, אבל יחזיק בתומתו ובאמונת ה' ואל יאכל מן הדם בשום ענין, ואל יכסה המעשה ההוא, מדבריהם לא יירא ומפניהם לא יחת כי הבל המה מעשה תעותועים, והזהרה כאן הוא כמו ענין המזהר בנביא השקר [המוזכר בסמוך] מפני הטעותיו.

וכעין דבריו כתב גם הספורנו בקיצור.

רבינו בחיי כתב מפני שהדם מחזק את גוף האוכלו, אמרה התורה שהקב"ה יתן חוזק למי שלא יאכלנו.

בהמשך לפירוש הרשב"ם ור"י בכור שור, יש בנותן טעם להביא את דברי ולשון האזנים לתורה שגם כאשר יהודי פותח ביצה יש לו 'מלחמה פנים אל פנים' כאשר יש שם טיפת דם קטנה, עליו להשליך את כל הביצה לאיבוד.

אל תאכל את השכר בעולם הזה

רק חֶזֶק לְבָלְתִּי אֶכֶל הַדָּם

רק קִדְשִׁיךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לָךְ

וְנִדְרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתָ אֵל

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר יי, כג-כד

השפתי כהן מפרש כאן ולעיל פסוק טז הציווי בדרך דרש.

יש דם במשמעות הרגילה, ויש דם במשמעות ממון ושכר - מעות ודמים.

אמרה התורה - שלא יאכל הדם שכר מצוותיו בעולם הזה, אלא יניח השכר לאחריו כנאמר וְאַחֲרָיו כָּל יִשְׂרָאֵל תְּהִלִּים צד, טו.

ולפיכך הזהירה התורה שבע פעמים מאכול הדם, כנגד שבעת ימי השבוע וכנגד ימי שנותנו בהם שבעים שנה, לומר שלא נאכל מצוותנו באותו היום ובאותה השנה.

רק קִדְשִׁיךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לָךְ - שהן המצוות שעשית בקדושה, יהיו לך לנצח, תִּשָּׂא וּבָאתָ אֵל הַמָּקוֹם - שהוא העולם הבא אֲשֶׁר יִבְחָר ה' - שהקב"ה בחר עבורך שתהיה שם מאושר.

אי אכילת הדם מחזקת את היצר הטוב

רק חֶזֶק לְבָלְתִּי אֶכֶל הַדָּם יי, כג

רבי משה דוד וואלי בפירושו ביאור משנה תורה כתב כי אכילת הדם מחזקת את היצר הרע, ואי אכילת הדם מתוך ציווי השי"ת מחזק את היצר הטוב, וזה מה שאמר כאן שעל ידי אי אכילת הדם יהיה לו חיזוק ליצר הטוב.

להתחזק לקיים הציווי מצד הציווי

רק חֶזֶק לְבָלְתִּי אֶכֶל הַדָּם יי, כג

הבינה לעתים דרוש לו מבאר שהחיזוק הנדרש כאן הוא לקיים המצוה מצד ציווי ה' בלבד ולא מצד שנפשו קצה בזה, ודבר זה צריך חיזוק, כי נקל לו לאדם לקיים המצוה מצד שאין לו חשק לעבור עליה, וזאת ציותנו התורה, ומכאן נלמד לכל התורה כולה שקיום המצוות צריך להיות רק מצד ציווי ה'

ולא בגלל רצוננו הטבעי, ולזה צריך להתחזק לנקות המחשבה לקיים המצוה בכוונתה השלימה.

הסבא מקלם רבי שמחה זיסל זיו זצ"ל כתב [אור רש"י] שציותה בזה התורה שבדברים שנפשו קצה בהם, צריך לעורר עצמו לחפץ בדבר, ובעניינינו לעורר חפצו לאכול הדם, ואז לכבוש רצונו בחיזוק.

ומזה למדנו לכל המצוות שבתורה שגם אם מצד תכונותיו הטבעיים אינו חפץ לעבור על המצוה, צריך לעורר עצמו נגד טבעו ואז לכבוש רצונו נגד תאוותו המתחדשת.

להמנע מעבירה

כדי לא להגיע לאכילת הדם

רק חֶזֶק לְבָלְתִּי אֶכֶל הַדָּם יי, כג

התרגום יונתן תרגם לחוד איתוקפון ביצריכון מטול דלא למיכול אידמא, וביאורו תתחזקו מול היצר הרע כדי שלא תאכלו דם. בספר אזור אליהו לרבי אליהו הורשובסקי זצ"ל מבאר על פי התרגום כי כיוונה התורה למה שאמרו חז"ל עבירה גוררת עבירה אבות ה' בעל כן תהיה חזק מול יצרך ותתחזק כנגדו, כי אם לא אזי תעבור עבירה שאין נפשך קצה בה וממנה תגיע אפילו לעבירה של אכילת דם שנפשו של אדם קצה בו. וראה בסמוך עוד בענין.

אם לא יגדור עצמו מחטא יגיע אפילו לאכילת דם

רק חֶזֶק לְבָלְתִּי אֶכֶל הַדָּם יי, כג

המשגיח רבי ירוחם ממיר אומר כי התורה הודיעה לנו שלא יסמוך אדם על נטיותיו הטבעיים אלא יגדור עצמו בכל דבר גם בדברים שאין נפשו מחמדתו וכמו שאומרים עמי הארץ "אין לו יצר הרע לזה...".

כי אם אדם לא יגדור עצמו מהחטא, אזי יבוא לאכול גם דם שנפשו של אדם קצה ממנו.